

έκει όπου πρέπει να αρχίσουν.
Τὰ θεμέλια δὲν φαίνονται ἐκ
πρώτης ὄψεως δὲν κάμνουν καμ-
μίαν ἐντύπωσιν. Ὁ συνετός, δ-
μως, κυβερνήτης, ἀπὸ αὐτὰ πρέ-
πει νὰ ἀρχίσῃ. Καὶ τὸ ἐξάμη-
νον, τὸ ὁποῖον παρήλθεν, ἔπρεπε
ἀπαραιτήτως νὰ χρησιμοποιηθῆ
ἐξ ὀλοκλήρου διὰ τὴν τοποθέ-
τησιν τῶν θεμελίων. Καμία ἀ-
ξίωσις, ὁποῦνδήποτε προερχο-
μένη, δὲν πρέπει νὰ ἀπεμακρύνῃ
τὴν Κυβέρνησιν ἀπὸ τὸ οὐτὼ χα-
ραχθέν πρόγραμμα, νὰ τὴν κάμῃ
νὰ ἀφήσῃ τὴν θεμελίωσιν διὰ
νὰ ἀσχοληθῆ μὲ τὴν δημιουρ-
γίαν ἐντυπώσεων. Αὐτὴν ἀκρι-
βῶς τὴν σημασίαν ἔχει τὸ χθεσι-
νὸν τηλεγράφημα τοῦ κ. Βενι-
ζέλου.

ΑΠΟ ΤΗΝ ΖΩΗΝ Ἡ ΟΡΘΟΓΡΑΦΙΑ ΜΑΣ

Τὸ νὰ ὁμιλῇ κατεῖς, ἐπιφοδίτως,
περὶ πραγμάτων ἀναρῶν, εἶνε μέγα
χάρισμα. Καὶ τὸ χάρισμα αὐτὸ τὸ
ἔχει, χωρὶς ἄλλο, ὁ κ. Χατζιδάκης.
Ἔνας γλωσσολόγος τῆς περιωπῆς
του καὶ τῆς φήμης του γνωρίζει νὰ
ὁμιλῇ περὶ τῶν ξηροτέρων ζητημά-
των τῆς ἐπιστήμης του, μ' ἓνα τρό-
πον χαριτωμένον, μὲ μίαν διαλεκτι-
κὴν ἀξίερασιον καὶ, πρὸ πάντων, εἰς
ἓνα τόνον οἰκειότητος, πὸν γοητεύει.
Αἱ ὁμιλίαι του καὶ αἱ ἀνακοινώσεις
του εἰς τὴν Ἀκαδημίαν Ἀθηνῶν,
ἀκούονται, μὲ τὴν πλέον ἀφωσιωμέ-
νην προσοχὴν, καὶ ἀπὸ τοὺς πλέον ξέ-
νους πρὸς τὴν ἐπιστήμην του συνα-
δέλφους του, ὅπως ἀκούονται καὶ
ἀπὸ τὸ ἐτερόκλητον ἀκροατήριον τοῦ
ἀκαδημαϊκοῦ ἀμφιθεάτρου. Δὲν
ἤμποροῦσε νὰ συμβαίῃ διαφορε-
τικά. Ἀπλούστατα, αἱ λέξεις εἶνε οἱ
ἑρωτες τοῦ κ. Χατζιδάκη.

Ὁ κ. Χατζιδάκης, ὁμιλῶν περὶ τῶν
ἐρωμάτων του εἰς τὴν προχθεσινὴν
συνεδρίασιν τῆς Ἀκαδημίας, ὁμιλή-
σε περὶ τῆς νέας μας ὀρθογραφίας.
Κυρίως, δηλαδὴ ἐξήτησεν ἀπὸ τὴν
Ἀκαδημίαν, ὡς τὸ ἀρμολιώτερον
ἐπὶ τοῦ προκειμένου σώμα, νὰ ἐπι-
ληφθῆ τῆς ρυθμίσεως τοῦ ὀρθογρα-
φικοῦ μας ζητήματος, προκαλοῦσα
τὴν σχετικὴν ἐπίσημον ἐξουσιοδότη-
σιν. Ὁ κ. Χατζιδάκης εἶνε, ὡς γνω-
στὸν, κεκηρυγμένος, θεωρητικῶς,
ὑπὲρ τῆς ὀρθογραφικῆς ἀπλοποιή-
σεως. Καὶ, ἂν ἐνθυμούμαι καλά,
πρὸ ἐτῶν ἔγραψεν, ὅτι, πρὸ πάσης
ἄλλης γλωσσικῆς φροντίδος, οἱ Ἕλ-
ληνες θὰ ἔπρεπε νὰ εἴχαμεν φροντί-
σει νὰ ἀπλοποιήσωμεν τὴν γραφὴν
τῆς γλώσσας μας. Ἀλλὰ τὸ κύριον
θέμα τῆς ἀνακοινώσεώς του δὲν ἦτο
αὐτό. Τὴν ἀπλοποίησιν τὴν ἐθιξεν,
ἀπλῶς, ἐν ἐπιλόγῳ, περιορίσας αὐ-
τὴν εἰς τὸ ζήτημα τοῦ τοισμοῦ. Ἐ-
κεῖνο, πὸν ἐξήτησεν ἀπὸ τὴν Ἀκα-
δημίαν, ἦτο κατὰ μάλλον ἐπιτελεῖν:
Ἡ κατάλυσις τῆς ὀρθογραφικῆς ἀ-
ναρχίας, εἰς τὴν ὁποίαν παραδέρο-
μεν, κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη.

Δὲν πρόκειται πλέον περὶ δημοτι-
κῆς καὶ καθαρουσύνης. Τὸ ζήτημα
ἐνδιαφέρει δημοτικιστὰς καὶ καθαρ-
ρευουσιάνους, ἐξ ἴσου. Ἀδιακρίτως
τοῦ ποῖαν γλώσσαν προτιμᾷ καὶ
γράφει ὁ καθένας, ἡ ὀρθογραφία τῆς
γραφομένης γλώσσας, πρέπει, διὰ
λόγους στοιχειώδους συνεννόησεως,
νὰ εἶνε μία. Δὲν μπορεῖ καθένας νὰ
γράφῃ, ὅπως τοῦ καπιῖσῃ. Διότι
αὐτὸ ἀκριβῶς συμβαίνει. Ἡ γραφὴ
μαῖς γλώσσας πρέπει, ἀπαραιτήτως,
νὰ ἔχη ἓνα ἐπίσημον κανόνα. Σήμε-
ρον κατηντήσαμε νὰ μὴν ἔχωμεν
κανένα κανόνα. Ἡ μᾶλλον κάθε
συγγραφεὺς ἔχει τὸν δικόν του κανό-
να. Ὅλοι οἱ ἄνθρωποι, ὅμως, δὲν
εἶνε οὔτε γλωσσολόγοι οὔτε συγγρα-

φεῖς. Ἐχουν ἀνάγκην ἐνὸς ἐπιστήμου
κανόνος πρὸς τὸν ὁποῖον νὰ συμ-
μορφωθοῦν. Καὶ, μὴ ὑπάρχοντος
ἐπιστήμου κανόνος, καθένας ἀκολου-
θεῖ αἰτε τὸν ἑνα, πῖτε τὸν ἄλλον,
πῖτε ὅλους μαζί. Καὶ τὸ ἀποτέλεσμα
εἶνε νὰ μὴν ὑπάρῃ ὁρθὴ γραφὴ
καὶ μὴ ὁρθὴ γραφὴ. Κάθε γραφὴ
εἶνε ὁρθὴ καὶ ταυτοχρόνως ἐσφαλ-
μένη. Ὅπως τὴν πάρομεν.

— Ἐγὼ εἶπα τὸ γράφω, κύριε.
Ἐπιτελεῖ ἀναρῶν ἀνάγκην παρα-
δειγματῶν; Ἐρεῖς γράφετε κ α ι
τ ἰ ἰ ζ ω, μὲ ὀκτὸν γιώτα. Ἐχετε
δίκη. Τὸ παρῶν ἀπὸ τὸ καίτη.
Ἐγὼ τὸ γράφω κ ν τ τ ἰ ἰ ζ ω,
μὲ ὑψηλὸν καὶ ἄνω ταῦ. Ἐχω κ' ἐγὼ
δίκη. Τὸ παρῶν ἀπὸ τὸ κ ν
π τ ἰ ἰ ζ ω. Ἐρεῖς γράφετε ε ἰ ν ε
μὲ ἐπιτόν. Δίκη ἔχετε. Δημοστυ-
γεῖτε νέαν ρηματικὴν κατάληξιν.
Ἐγὼ γράφω ε ἰ ν α ἰ, μὲ ἄλφα ἰῶτα.
Δίκη ἔχω κ' ἐγὼ. Σχηματίζω
τὸ ε ἰ μ α ἰ, ε ἰ σ α ἰ, ε ἰ ν α ἰ,
κατ' ἀναλογίαν τοῦ κ ε ἰ μ α ἰ,
κ ε ἰ σ α ἰ, κ ε ἰ τ α ἰ. Ἐρεῖς
γράφει ἡ χ ἰ ἰ ρ α ἰ, μὲ γιώτα, Ἐχε-
τε δίκη. Ἀποκόπτετε, ἄπλῶς τὸ
τελικὸν σίγμα. Ἐγὼ γράφω χ ἰ ἰ ρ η,
μὲ ἦτα. Ἐχω δίκη κ' ἐγὼ. Παρα-
δέχομαι, δηλαδὴ, ὅτι τὸ τριτόκλιτον
χ ἰ ἰ ρ ε ἰς ἔγινε πρωτόκλιτον χ ἰ ἰ ρ η,
ὅπως ἡ β ρ ὀ σ α ἰς ἔγινε β ρ ὀ σ η.
Ἡ χ ἰ ἰ ρ η τῆς χ ἰ ἰ ρ ης, ἡ β ρ ὀ
σ η τῆς β ρ ὀ σ ης. Καὶ οὕτω
καθεξῆς. Ὅλοι, δηλαδὴ, ἔχομεν
δίκη καὶ μόνον ἡ δυστυχομένη
ὀρθογραφία ἔχει ἄδικον.

Θέλετε καὶ τὸ ἀποτέλεσμα ὅλης
αὐτῆς τῆς ἀναρχίας; Καθροφισθῆ-
τε σὴν παροιμιώδη ὀρθογραφίαν
τῆς τελευταίας μαθητικῆς γενεᾶς. Τί
νὰ κάμουν καὶ τὰ καυμένα τὰ παι-
διά; Ἡ ὀρθογραφία τῶν σχολικῶν
τῶν βιβλίων ἀλλάζει—ὅπως ὑπέμνη-
σεν ἐκὸς τοῦ κ. Χατζιδάκη καὶ ὁ
κ. Μενάρδος—μὲ κάθε ἀλλαγὴν ἐ-
πουργεῖον. Διαφορετικὰ βλέπον
γραμμένην μίαν λέξιν εἰς τὰ ἀναρ-
νωτικὰ τῶν βιβλίων, διαφορετικὰ
εἰς τὴν ἐφημερίδα, διαφορετικὰ εἰς
τὸ βιβλίον τοῦ ἐνὸς συγγραφέως,
διαφορετικὰ εἰς τοῦ ἄλλου καὶ δι-
αφορετικὰ κάποτε εἰς δύο σελίδας
ἐνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ βιβλίου. Ἀδύ-
νατον νὰ σχηματίσωμεν μίαν ὀπτικὴν
εἰκόνα τῶν λέξεων. Καὶ γράφουν,
καὶ αὐτὰ, ὅπως τοὺς καπιῖσῃ. Καὶ
τὸ ἀπώτερον ἀποτέλεσμα. Τὴν ἀναρ-
χίαν καὶ τὴν ἔλλειψιν μεθόδου καὶ
τάξεως εἰς τὴν γραφὴν τῶν ἀμφό-
λων τῶν πραγμάτων, πὸν εἶνε αἱ
λέξεις, παρακολουθεῖ ἡ ἀναρχία καὶ
τὸ χάος εἰς τὴν σκέψιν. Καὶ τὸ συμ-
πέρασμα. Καθαρευουσιάνοι ἢ δημο-
τικιστὰι ἢ μαλλιανοὶ—ἀδιάφορον—
πρέπει ν' ἀποκτήσωμεν ἓνα κανόνα
γραφῆς. Καὶ εἶνε προτιμότερος ἓνας,
ἔστω καὶ ἐσφαλμένος κανὼν, ἀπὸ
τὴν ἔλλειψιν κανόνος. Ἐπὶ τέλος,
δὲν ἐχάθηκε ὁ κόσμος ἀπὸ ἓνα ἐπι-
τόν ἢ ἓνα ἄλφα ἰῶτα. Ἀλλὰ ἡ ὄλοι
θὰ γράφωμεν π α ἰ ἰ ρ ν ἢ ὄλοι
π ἰ ἰ ρ ν ω. Αὐτὸ εἶνε τὸ οὐσιώδες:
Ὁ κανὼν. Καὶ τὸν κανόνα αὐτὸν
εἶνε καιρὸς νὰ μᾶς τὸν δώσῃ, μὲ τὸ
κῆρὸς τῆς καὶ τὴν ἐπιβολὴν τῆς ἡ
Ἀκαδημίας.

Θὰ ἤθελα νὰ προσθέσω λίγα
λόγια, διὰ τὴν ἀπλοποίησιν τοῦ τοι-
σμοῦ—τὴν μόνην ἴσως δυνατὴν,
σήμερον, ἀπλοποίησιν—πὸν ἐπέβα-
λεν εἰς τὴν κοίαν τῆς Ἀκαδημίας ὁ
κ. Χατζιδάκης. Ἀλλὰ καὶ αὐριον—
ὅπως ἔλεγεν ἓνας παλαιὸς μου δι-
σκαλος, πὸν δὲν ἀγαποῦσε νὰ κουρά-
ζῃ πολὺ τοὺς μαθητὰς του—ἡμέρα
τοῦ Θεοῦ εἶνε.

ΠΑΥΛΟΣ ΝΙΡΒΑΝΑΣ

Υ.Γ. Καὶ, ἐπειδὴ ὁ λόγος περὶ ὀρ-
θογραφίας, ἡ σιγμὴ εἶνε κατάλλη-
λὴ νὰ δηλώσω, ὅτι ἡ ὀρθογραφία
τῆς στήλης μου δὲν εἶνε πάντοτε ἡ
δική μου. Εἶνε καὶ τοῦ διορθωτοῦ

τῆς ἐφημερίδος καὶ τοῦ στοιχειωθῆ-
του Τί εἶπαμεν; Καθένας εἰς τὴν
Ἑλλάδα ἔχει τὴν ὀρθογραφίαν του.
Ἀκαίωμα ἀναφαίρετον.

Π. Ν.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

ΕΠΙΔΗΜΙΑ ΓΙΑΓΙΑΔΩΝ

Εἰς τὸ Λονδίνον, περισσότερον, ἴσως,
ἀπὸ τὴν ἄλλην Εὐρώπην, ὁ καιρὸς ἔχει
διακῆσαι κάθε ἀθλητικὴν ἢ ἄλλην κίνη-
σιν, μέχρι καὶ τοῦ ἀπαρατήτου κυνηγετοῦ
τῆς ἀλεποῦς ἀκμῆ. Τὸ περιεργον, ὅμως,
εἶνε, ὅτι μὲ τὴν «θεομητρίαν αὐτῆν» ἡ
γιαγιάδες πεθαίνουν πολὺ ὀλιγώτερον παρ'
ἄλλων ἀπέθνησκον, ἔταν ὁ καιρὸς ἦτο
καλός.

Διὰ νὰ μὴ νομισθῆ, ὅτι ἀνεστράφησαν
οἱ νόμοι τῆς Φύσεως εἰς τὴν πατρίδα τοῦ
Κράμβελ, πρέπει νὰ σημειωθῆ, ὅτι ἡ
γιαγιά εἰς τὴν Ἀγγλίαν παίζει ἓνα ρό-
λον ἀρκετὰ κομικόν. Ὁ αἰγνίδιος θάνα-
τός τῆς διακωλοῦσιν πολλὰς ἑλλείψεις,
χωρὶς νὰ ὑποχρεωθῆ καὶ εἰς μεγάλο πέν-
θος. Καὶ διὰ τὸν αἰλαθλον Ἀγγλον ἐπέλ-
ληλον.—ἀπὸ τοῦ ἀρχιλογοστοῦ μέχρι τοῦ
παιδιοῦ τοῦ γραφεῖου—πὸν θέλει νὰ λεί-
ψῃ ἀπὸ τὸ γραφεῖον διὰ νὰ παρακολο-
θῆσῃ ἓνα ἐνδιαφέρον μάτς, δὲν ὑπάρχει
καλλιτέρα καὶ προχειροτέρα πρόφασις
ἀπὸ τὴν κηδεῖαν τῆς γιαγιάς του. Κατὰ
τὰς ἡμέρας τῶν μεγάλων ἀθλητικῶν
«συναντήσεων», ἀποδεκτικῆται κοριολε-
κτικῶς τὸ γένος τῶν γιαγιάδων, τῶν
ὁποίων οἱ ἔγγονοι ἐνδιαφερόνται διὰ τὸ
φοῦτ-μπῶλ, τὸ ράγκμπυ, τὸ τένις, τὸ
κρίκετ, τὴν κωπηλασίαν ἢ τὸ κολυμβεῖ.
Εἶνε ἓνα τρομερὸ θανατικὸ, μίαν ἐπιδη-
μια πρωτοφανῆ, περὶ τῆς ὁποίας θὰ ἤμ-
ποροῦσαν νὰ γράψουν τὰ περιεργότερα
τῶν πραγμάτων.

Κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ χειμῶνος ἓνας νε-
αρός Λονδρέζος, πὸν εἰργάζετο, ὡς ἐκτα-
κτὸς ὑπάλληλος, εἰς κάποιον γραφεῖον τοῦ
Σίτυ, εἰσποκίησεν τὸν προϊστάμενόν του,
ὅτι διὰ τὸ ἀπόγευμα τῆς ἐπομένης θὰ ἐξή-
την ἄδειαν, δελομένην, ὅτι τὴν ὄραν ἐκεί-
νην ἐνεταφιάζετο ἡ γιαγιά του. Ὁ προ-
στάμενος ἦτο ἑτοιμὸς νὰ συγκατανεύσῃ,
ἔταν κατὰ τύχην ἐνεθυμήθη, ὅτι ὁ ἴδιος
νέος εἶχεν ἤδη θάψει πρὸ ἐνὸς ἔτους καὶ
τὰς δύο γιαγιάς του—τόσον τὴν πατρικὴν,
ὅσον καὶ τὴν μητρικὴν—τὴν μὲν δευτέραν
ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ ἐνὸς μάτς κρίκετ ἐνεντίον
τῆς Αὐστραλίας, τὴν δὲ πρώτην κατὰ
τὴν ἡμέραν τοῦ Βρετανικοῦ πρωταθλήμα-
τος τοῦ φοῦτ-μπῶλ.

Ἐθωρήθη, λοιπὸν, καλὸν νὰ ὑπομνήσῃ
τὸ γεγονός αὐτό—μὲ τρόπον φυσικὰ—εἰς
τὸν νεκρὸν ὑπάλληλον. Ἀλλ' ἐκεῖνος,
χωρὶς νὰ κοκκινήσῃ ἢ νὰ τραυλιῆσῃ, ἐσπασ-
σε ψυχραμιότατα ν' ἀπαντήσῃ, ὅτι καὶ
μὲν εἶχαν ἀποθῆναι καὶ αἱ δύο γιαγιάδες,
ἀλλ' ὁ πρὸς μητρὸς πάππος του... εἶχε
ἐναπαυθῆσθαι μετὰ 6 μηνῶν καὶ ἐδοκί-
μαζεν ἤδη τὴν σκληρὴν τύχην νὰ χάσῃ
ἐντὸς ὀλίγων ἐβδομάδων τὴν δευτέραν του
γυναῖκα.

Ἐνωσεται, ὅτι καὶ οἱ προϊστάμενοι δὲν
τρέψουν ἄχρησ' ἀλλ' ὀπωθήματα, προτι-
μοῦν νὰ γελοῦν καὶ οἱ ἴδιοι μὲ τὴν ἐπιδη-
μια τῶν γιαγιάδων. Μία μεγάλη Ἀσφα-
λιστικὴ Ἐταιρεία εἰς τὸ Λονδίνον ἔχει τοι-
χοκολλῆσαι, εἰς τὸ ὑπερσοιακὸν χῶλλον τῶν
γραφεῖων, τὴν ἐξῆς ἐπὶ εἰσοκίησιν:

«Αἰτήσεις ὑπαλλήλων διὰ τὴν παρο-
χὴν ἀπογευματινῆς ἀδείας πρὸς συμμε-
τοχὴν αὐτῶν εἰς τὴν κηδεῖαν ἢ ἐνταφι-
ασμὸν γιαγιάδων, πάππων ἢ μακρυνῆς
θείας δέον νὰ ὑποβάλλωνται εἰς τοὺς
προϊσταμένους τῶν γραφεῖων τὸ ἀργύ-
τερον μέχρι τῆς 10 π. μ. τῆς παρομο-
νῆς τοῦ Μάτς.»

Καὶ πέραν τέτταρον ἐποχῆν, ἔταν ἐπέκειτο
ἡ ἡμέρα τῆς μεγάλης ἐτησίως λεμβοδρο-
μίας μεταξὺ τῶν Πανεπιστημίων Καίμ-
πριτζ καὶ Ὀξφόρδης μία Τράπεζα τοῦ
Λονδίνου ἐτοιχοκόλλησεν εἰς τὰ γραφεῖα
τῶν ὑπαλλήλων τὴν ἐξῆς ἀνακοίνωσιν:

«Λαμβανόμενης ὑπ' ὄψιν τῆς τεραστί-
ας θνησιμότητος, ἧτις παρατηρεῖται
κατ' ἔτος τὴν ἡμέραν τῆς λεμβοδρομίας
Ὀξφόρδ—Καίμπριτζ μεταξὺ τῶν για-
γιάδων τοῦ προσωπικοῦ, τὰ γραφεῖα θὰ
εἶνε κλειστὰ τὴν Πέμπτην (ἡμέραν τῆς
λεμβοδρομίας). Μόνον οἱ κ.κ. ὑπάλληλοι,
οἵτινες ἀπόλασαν ἤδη τὰς προμητορίας
τῶν ἐπ' εὐκαιρία τῆς προσφάτου λεβο-
σοφαιρικῆς συναντήσεως Ἀγγλίας-Σκωτ-
τίας, ὑποχρεοῦνται νὰ ἔλθουν εἰς τὸ
γραφεῖον πρὸς τακτοποίησιν τῆς τρε-
χούσης ὑπηρεσίας.»

Εἰς τὸ «Ἐβένγκ Νιούς» ἀνεγράφη, ἐξ
ἄλλου, πρὸ τινος, τὸ ἐξῆς περιστατικόν:
Ἐνας μεσοκίε κύριος καὶ μία γηραιὰ κυ-
ρία συναντῶνται εἰς μίαν συναναστροφὴν
καὶ γνωρίζονται τῇ μεσολαβῆσει κοινῶν
γνωρίμων:
— Φέργετιουσον, εἶπατε; » ἐρωτᾷ μὲ
ζωηρὸν ἐνδιαφέρον ἡ γηραιὰ κυρία. «Μή-